

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ И НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра психології та соціальної роботи

«ПСИХОЛОГІЯ»

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 035 «Філологія»

ОДЕСА – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ И НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра психології та соціальної роботи

«ПСИХОЛОГІЯ»

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ**

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
за спеціальністю 035 «Філологія»

Розглянуто та затверджено на засіданні
кафедри психології та соціальної роботи
Протокол № __ від _____ 20__ р.

Методичні вказівки для підготовки до самостійної роботи здобувачів з курсу «Психологія» для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня спеціальності «Філологія» освітньої програми «Германські мови та літератури (переклад включно), перша - англійська» / Укладачі: С.В. Ткаченко., Ю.П. Ватан. Одеса: Національний університет «Одеська політехніка», 2025. 21 с.

Укладачі: Ткаченко С.В., ст.викл., к.пед.н., Ватан Ю.П., ст.викл., к.психол.н.

Методичні вказівки до курсу «Психологія» містять рекомендації для самостійної підготовки здобувачів до лекційних та практичних занять. Питання та завдання до кожної з тем сприяють розкриттю теоретичної та практичної спрямованості курсу, поширюють набуті знання про категорії дисципліни, формують навички розуміння, обізнаності основних підходів до мотивації і стимулювання персоналу, загальних основних закономірностей розвитку та прояву індивідуальності та становлення особистості, навичок аналізувати та враховувати особистісні якості при визначенні особистісних ресурсів

У цілому методичні вказівки націлені на осмислене і творче використання отриманих знань в практичній діяльності майбутніх фахівців.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
1. ПЕРЕЛІК ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	
Заняття 1. Поняття про предмет психології. Особливості психічного віддзеркалення	6
Заняття 2. Психологія індивідуальності. Темперамент.....	7
Заняття 3. Соціалізація особистості. Самооцінка та впевнена поведінка	9
Заняття 4. Емоції та особистість	10
Заняття 5. Психологія особистості. Ефективне спілкування та трансакційний аналіз Е. Берна	12
Заняття 6. Мотивація та стимулювання персоналом. Теорії мотивації	14
Заняття 7. Психологія малих груп. Розвиток групи та групова взаємодія	17
Заняття 8. Керівництво групою. Стилi керівництва (лідерства)	19
2. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	21
3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.....	22

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

В сучасних умовах формується нова модель освіти, яка має на меті переорієнтувати навчально-виховний процес на розвиток продуктивно мислячої творчої особистості. Одним з найважливіших чинників, являється втілення в процес професійної підготовки дисципліни «Психологія».

Метою вивчення навчального курсу «Психології» є придбання здобувачами теоретичних знань щодо закономірностей формування індивідуальності особистості та її розвитку за умовами життєвої ситуації і особливостей групової взаємодії, формування та коригування поведінки у процесі міжособистісної комунікації на основі вирішення значущих проблем особистості, з урахуванням психологічних особливостей її індивідуальності та для найбільш повного розкриття творчого потенціалу.

В ході вивчення дисципліни здобувач повинен оволодіти знаннями основних підходів до мотивації і стимулювання персоналу, загальних основних закономірностей розвитку та прояву індивідуальності та становлення особистості, особливостей розвитку творчої особистості в організаційному контексті; набути вміння використовувати основні закономірності спілкування та стратегії соціального партнерства у різних сферах життєдіяльності людини, визначати психологічні характеристики і закономірності функціонування соціальних груп та психологічні феномени засобів масової комунікації, визначати основні стратегії профілактики і корекції конфліктної взаємодії.

Метою самостійної роботи є організація детального розгляду окремих теоретичних положень дисципліни; формування вмінь та навичок їх практичного застосування шляхом виконання здобувачами індивідуальних завдань. Практичні заняття є важливою складовою частиною підготовки фахівців і здійснюється відповідно до навчального плану.

В ході самостійної роботи відбувається розширення, поглиблення й деталізація наукових знань, отриманих здобувачами на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, розвиток компетентностей з наукового мислення і творчої діяльності.

Під час виконання завдань майбутні фахівці набувають таких програмних результатів навчання:

ПРН 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

ПРН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів тощо.

ПРН 18. Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.

Співвідношення обсягів аудиторних занять і самостійної роботи здобувачів визначається навчальними планами підготовки бакалаврів спеціальності 035 «Філологія» з урахуванням специфіки та змісту дисципліни, її місця, значення і дидактичної мети в реалізації освітньо-професійної програми, а також питомої ваги в навчальному процесі практичних занять.

1. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ЗА ТЕМАТИКОЮ ЗАНЯТЬ

Заняття № 1. Поняття про предмет психології. Особливості психічного віддзеркалення

Мета – розкрити специфіку предмету психології; засвоїти основні поняття: психологія, свідомість, психічні стани, процеси і властивості, психіка. Ознайомитися з особливостями психічного віддзеркалення.

План заняття:

1. Поняття про психологію. Еволюція психічного розвитку
2. Визначення науки психології та її предмету
3. Психічне є суб'єктивне віддзеркалення об'єктивного світу
4. Свідомість – вища форма психічного віддзеркалення

1. Поняття про психологію. Еволюція психічного розвитку
2. Визначення науки психології та її предмету
3. Психічне є суб'єктивне віддзеркалення об'єктивного світу
4. Свідомість – вища форма психічного віддзеркалення

Завдання 1.

1. Що є предметом психології?
2. Які явища відносяться до психічних процесів, до психічних станів і властивостей і який їх взаємовплив?

Завдання 2.

1. Розкрийте основні функції психіки.
2. Розкрийте особливості психічного віддзеркалення.

Завдання 3.

1. За допомогою методики визначити тип функціональної асиметрії та основні поведінкові реакції, що є характерними для того чи іншого типу.
2. Назвіть основні особливості свідомості людини.

Теми повідомлень:

1. Розвиток психологічних уявлень у Стародавній Греції .
2. Основні етапи становлення та розвитку психології.
3. Значення психологічних знань для педагогів.
4. Розвиток психологічної науки в Україні.
5. Завдання психології на сучасному етапі суспільно-історичного

Розвитку.

Контрольні питання:

1. Як змінювався предмет психології в періоди становлення науки.
2. Яка особливість предмету психології.
3. Чим відрізняється життєва (побутова) психологія від наукової.
4. Чи існує матеріальний субстрат психіки.
5. В чому ви вбачаєте значення психології для педагогів.
6. Які основні принципи та методи психології.
7. Назвіть функції психіки.

Рекомендована література:

1. Варій М. Й. Психологія: навч. посіб. / М. Й. Варій. – [2-ге вид.]. – Петербург С: Центр навчальної літератури, 2009. – 288 с.
2. Васянович Г. П. Основи психології : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка , 2012. 114 с.
3. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 256 с.

Заняття № 2. Психологія індивідуальності. Темперамент

Мета – виявити та проаналізувати власні психологічні характеристики з точки зору професійної спрямованості.

План заняття:

1. Визначення темпераменту
2. Теорії темпераменту. Типологія темпераментів
3. Типи темпераменту та їх психологічна характеристика
4. Темперамент і характер

Завдання 1.

1. За допомогою тесту виявити та проаналізувати власні індивідуально-типологічні характеристики, спираючись на критерії вираженості окремих якостей.
2. За результатами тесту, на прикладі одержаних результатів, навчитись робити висновки відносно професійної придатності та ефективності діяльності.

Завдання 2.

1. Підготувати протокол за результатами тестування за схемою:
 - дані про студента та назва теми заняття;
 - таблиця з результатами тестування;
 - результати розрахунку, за допомогою критеріїв вираженості, якостей нервової системи та темпераменту;
 - висновки відносно професійної придатності та ефективності діяльності із зазначенням якостей та їхнього впливу на поведінку та особливості діяльності і спілкування.
2. Співробітнику обов'язково потрібен вихідний, хоча роботи у відділі багато, а часу мало. Наведіть по 2 фрази бесіди співробітника (С) і керівника (К) за двома варіантами задач, вкажіть, які риси темпераменту обумовили побудову фраз у кожному випадку в даній ситуації:
 - 1) Сфлег — Ксан, фраза ...
Риси темпераменту, що вплинули на побудову фрази ...
Ксан — Сфлег, відповідь ...
Риси темпераменту, що вплинули на побудову фрази ...
 - 2) Смел-Кхол: фраза ...
Риси темпераменту, що вплинули на побудову фрази ...
Кхол - Смел: відповідь ...
Риси темпераменту, що вплинули на побудову фрази ...

Завдання 3.

1. Охарактеризуйте конституційну теорію Кречмера–Шелдона. Назвіть основні особливості свідомості людини.

2. Яка роль у діяльності спеціаліста в системі відносин людина-людина грає знання темпераменту людини? На прикладі викладач-здобувач.

Завдання 4.

Визначте темперамент людей на рисунках. Назвіть зовнішні ознаки, якими Ви скористались. На основі тільки зовнішніх ознак скажіть, в яких видах професій вони будуть успішні, поясніть.

Рис.1

Рис.2

Рис.3

Рис. 3

- Рис. 1 темперамент ..., ознаки:.... професія ..., пояснення ...
 Рис. 2 темперамент ..., ознаки:.....професія ..., пояснення ...
 Рис. 3 темперамент ..., ознаки:.... професія ..., пояснення ...
 Рис. 4 темперамент ..., ознаки: ... професія ..., пояснення ...

Теми повідомлень:

- 1.Проявлення психологічних властивостей темпераменту в професійній діяльності.
2. Залежність стилю спілкування від типу темпераменту.
- 3.Темперамент і формування небажаних форм поведінки.
3. Прояв психологічних властивостей темпераменту у пізнавальних процесах людини.
4. Залежність стилю спілкування від властивостей темпераменту

Контрольні питання:

1. Яке співвідношення властивостей (сили , урівноваженості, працездатності) вищої нервової діяльності І.П. Павлов поклав в основу типів темпераментів?
2. Як може впливати темперамент на формування рис особистості?
3. Чи впливають властивості темпераменту на вибір професійної діяльності? Якщо так, поясніть.
4. У чому полягає виховання темпераменту та характеру? Чи можливо виховати темперамент? Обґрунтуйте відповідь.
5. Як проявляються особливості поведінки екстраверта? Які риси характеру можуть сформуватись у екстравертів?
6. Як проявляються особливості поведінки інтроверта? Які риси характеру можуть сформуватись у інтровертів

Рекомендована література:

1. Варій М. Й. Психологія: навч.посіб. / М. Й. Варій. – [2-ге вид.]. – Петербург С: Центр навчальної літератури, 2009. – 288 с.

2. Васянович Г. П. Основи психології : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка , 2012. 114 с.

3. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 256 с.

Заняття № 3. Соціалізація особистості. Самооцінка та впевнена поведінка.

Мета – інтегрувати ознаки самооцінки, визначити умови її формування, проаналізувати чинники впевненої, невпевненої та агресивної поведінки.

План заняття:

1. Поняття самооцінки, її види.
2. Умови формування самооцінки.
3. Впевнена поведінка.

Завдання 1.

1. Дослідити ситуативні ознаки впевненої поведінки.
2. Поясніть, коли значущість, відповідальність ситуації можуть підтримувати впевнену поведінку, а може і не підтримувати.

Завдання 2.

1. Схарактеризуйте ознаки впевненої поведінки студента в ситуації захисту курсового проекту (вказіть 6 ознак).
2. Назвіть джерела, чинники впевненої, невпевненої та агресивної поведінки.

Завдання 3.

1. Проаналізуйте методи корекції самооцінки.
2. Назвіть 10 чинників невпевненої поведінки при влаштуванні на роботу.

Теми повідомлень:

1. Самооцінка і здоров'я.
2. Самооцінка та поведінка людини.
3. Самооцінка як чинник стратегії особистості.
4. Умови формування адекватної самооцінки.

Контрольні питання:

1. Які є види самооцінки?
2. Які чинники впливають на формування самооцінки?
3. Що являє собою «Я-концепція»?
4. Опишіть прояви впевненої і невпевненої поведінки.
5. Чи пов'язані між собою самооцінка й рівень домагань особистості?

Рекомендована література:

1. Варій М. Й. Психологія: навч. посіб. / М. Й. Варій. – [2-ге вид.]. – Петербург С: Центр навчальної літератури, 2009. – 288 с.
2. Васянович Г. П. Основи психології : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка , 2012. 114 с.
3. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 256 с.

Заняття № 4. Емоції і особистість

Мета – визначити поняття «культура емоцій»; оволодіти навичками контролю над емоціями з урахуванням вимог культури.

План заняття:

1. Поняття і функції емоцій
2. Типи емоційних переживань
3. Управління емоціями. Емоційний інтелект

Завдання 1.

1. Скласти та обговорити перелік з 10 найбільш важливих, на Вашу думку, для людини емоцій. Виділити позитивні та негативні емоції. Аргументувати доводи.
2. Зробити презентацію за темою «Для чого потрібні емоції?». Одне з питань: Емоції та розвиток особистості.

Завдання 2.

1. Намалювати емоцію (обрати емоцію самостійно), пояснити підхід до створення образу.
2. Змодельовати ситуації, що розкривають сутність різних видів емоцій

Завдання 3.

1. Проаналізувати зображення обличчя людей, що знаходяться у різних емоційних станах;

2. Написати дослідження за темою: Закоханість (симпатія, атракція і. т.п.) як об'єкт дослідження за теорією (вказати обрану теорію).

Теми повідомлень:

1. Виникнення емоцій.
2. Характеристики емоційного реагування.
3. Рівні емоційного реагування за С.Л. Рубінштейном.
4. Види емоцій.
5. Емоції та пізнавальні процеси.
6. Емоції та культура.
7. Значення емоцій у життєдіяльності людини.

Контрольні питання:

1. У чому полягають особливості емоційної сфери студентів?
2. Які особливості емоційної сфери виявились для Вас значущими; чи потребують вони колекційного втручання; які засоби корекції є доцільними?
3. Які переживання, що їм віддають перевагу, Ви вважаєте значущими і чому?
4. У чому полягає функціональна спрямованість емоцій прогнозу, радості?
5. У чому полягає сутність естетичних та художніх емоцій?
6. Які емоції відносяться до класу інтелектуальних?
7. Які виділяють психологічні фактори любові?

Рекомендована література:

1. Васянович Г. П. Основи психології : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка , 2012. 114 с.
2. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа, 2003. 125 с.
3. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 256 с.

Заняття № 5. Ефективне спілкування та трансакційний аналіз Е. Берна.

Мета – проаналізувати структурну модель Его-станів; опанувати навичками творчої поведінки в процесі міжособистісної взаємодії

План заняття:

1. Основні положення транзакційного аналізу
2. Структурний аналіз
3. Аналіз транзакцій
4. Аналіз сценарію

Завдання 1.

1. Сформулюйте фразу «Ви маєте можливість вирішити цю проблему», додавши необхідні слова і розділові знаки таким чином, щоб вона відповідала конкретному его-стану, і вкажіть інтонацію, з якою вона повинна вимовлятися в кожному конкретному випадку:

1. Его-стан «Батько»:

фраза ...

інтонація ...

2. Его-стан «Дорослий»:

фраза ...

інтонація ...

3. Его-стан «Дитина»:

фраза ...

інтонація ...

2. Визначте, яким его-станам відповідають фрази:

1. Ми маємо бути уважними до своїх батьків, его-стан
2. А можна я піду з другої години? его-стан
3. Коли ви буваєте на кафедрі? его-стан
4. Мені так подобається цей фільм! его-стан
5. Можливо, Ви маєте рацію, але я б хотів ще раз перевірити розрахунки. его-стан
6. Молодчина, у тебе виходить! его-стан
7. Ну, зовсім погана ідея! его-стан
8. Якщо Ви хочете, щоб я пропустив Вас попереду себе, то, можливо, я не проти, але дізнайтеся, як до цього поставиться черга. его-стан

Завдання 2.

1. За умовами створення атмосфери емоційного включення та активізації механізмів творчого процесу розробити і презентувати проект «Рекламний ролік».
2. Проаналізувати сильні сторони проекту та особливості взаємодії учасників із залученням емоційного зворотного зв'язку.

Завдання 3.

1. Ви — керівник рекламної агенсії. Поступив заказ на розробку реклами на тему «Подорож на острів скарбів». Умова заказчика — закінчений текст з 5 фраз.

Ви доручаєте роботу 2-м співробітникам, один пише 5 фраз з позиції Дорослого з використанням типових слів та форм побудови фраз, другий пише 5 фраз з позиції Дитини, також з використанням типових слів.

Его-стан Дорослого:.....

Его-стан Дитини:.....

2. Написати по 5 сильних сторін кожного з Его-станів за Е. Берном.

Теми повідомлень:

1. Історія розвитку транзакційного аналізу .
2. Суть і новизна транзакційного аналізу, як методу практичної психології.
3. Аналіз транзакцій: паралельні, пересічні, приховані, кутові. Три правила комунікації за Е. Берном
4. Основна життєва позиція. Усвідомлення життєвої позиції.
5. Філософія і основні принципи концепції транзактного аналізу.

Контрольні питання:

1. Назвіть основні положення транзактного аналізу.
2. Що являє собою Его-стан?
3. Які бувають Его-стани?
4. Які є види транзакцій?
5. Як співвідносяться між собою сценарій, контрсценарій та антисценарій?

Рекомендована література:

1. Berne, Eric. What Do You Say After You Say Hello : Gain control of your conversations and relationships. Transworld Publishers Ltd. London, United Kingdom. 2018. 512 p.
2. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Світовий бестселер із психології стосунків. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 256 с.
3. Слободянюк А. В., Андрущенко Н. О. Психологія управління та конфліктологія. Вінниця : ВНТУ, 2010. 120 с.
4. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

Заняття № 6. Мотивація та стимулювання персоналом. Теорії мотивації.

Мета – розглянути поняття «мотивація»; проаналізувати подібність та відмінність мотиваційних теорій А. Маслоу та Ф. Герцберга; скласти програму мотивації студентів на основі теорії очікування В. Врума.

План заняття:

1. Поняття і сутність мотивації
2. Змістовні теорії мотивації
3. Процесні теорії мотивації
4. Психологічні особливості стимулювання персоналу

Завдання 1.

1. Поясніть, у чому полягають переваги і недоліки підходу до мотивації за теорією ієрархії потреб А. Маслоу:

Переваги: 1) ... 2) ...

Недоліки: 1) ... 2) ...

2. Схарактеризуйте, як впливають на мотивацію гігієнічні фактори і мотиватори через задоволеність працею:

1) гігієнічні фактори

2) мотиватори

Завдання 2.

1. Назвіть причини, чому метод «батога і пряника», коли людей спонукають до більш ефективної праці за допомогою страху втратити життя, свободу, близьких, роботу, не є ефективним у сучасних умовах. До чого може привести його постійне використання.

2. Сформулюйте фразу «Ви маєте можливість вирішити цю проблему», додавши необхідні слова і розділові знаки таким чином, щоб вона відповідала конкретному его-стану, і вкажіть інтонацію, з якою вона повинна вимовлятися в кожному конкретному випадку:

1. Его-стан «Батько»:

фраза ...

інтонація ...

2. Его-стан «Дорослий»:

фраза ...

інтонація ...

3. Его-стан «Дитина»:

фраза ...

інтонація ...

Завдання 3.

1. Поясніть механізм мотивації за теорією очікувань В. Врума: використайте поняття зусилля, результат, винагорода, цінність винагороди для конкретної людини (її задоволеність винагородою).

2. Складіть програму «Підготовка висококваліфікованих та конкурентоспроможних кадрів».

Ви – ректор університету. На основі 1-5 рівнів потреб піраміди Маслоу складіть, від імені керівництва, програму «Підготовка висококваліфікованих та конкурентоспроможних кадрів».

З цією метою для кожного рівня запропонуйте по 2 заходи, які будуть відповідати змісту рівня і сформульовані з метою сприяти студентам навчатися відповідно до Програми. Всього 10 заходів, які спонукають і допомагають вчитися інтенсивніше, роблять навчання привабливим, насиченим сучасними знаннями, сприяють самостійності та відповідальності, професіоналізму, інноваційній поведінці, баченню перспективи:

У завданні також є додаткові рівні - 6, 7, 8. Вони не є обов'язковими, але включення їх у вирішення завдання додасть бали.

1 рівень. Фізіологічні потреби, що необхідні для виживання: потреби в їжі, воді, захисті (дах над головою), відпочинку:

1. ...
2. ...

2 рівень. Потреби в безпеці: в захисті від фізичних і психологічних небезпек з боку навколишнього світу, впевненість у тому, що фізіологічні потреби будуть задовольнятися в майбутньому (наприклад, покупка страхового поліса або пошук надійної роботи з гарними перспективами):

1. ...
2. ...

3 рівень. Соціальні потреби - потреби в приналежності, дружбі, любові, підтримці:

1. ...
2. ...

4 рівень. • Потреби в поважанні та визнанні: в особистих досягненнях, компетентності, повазі з боку інших.

1. ...
2. ...

5 рівень. Потреби в самовираженні, самореалізації: - потреби у здійсненні своїх потенційних можливостей та зростанні як особистості, творчість, моральність, бажання вирішувати проблеми.

1. ...
2. ...

6 рівень. Пізнавальні потреби: необхідність в знаннях, допитливості, дослідженнях.

1. ...
2. ...

7 рівень. Естетичні потреби: потреба в цінуванні та пошуку краси, балансу, форми.

1. ...
2. ...

8 рівень. Трансцендентні потреби: потреба вийти за межі свого фізичного «я» в пошуках сенсу життя. [

1. ...
2. ...

Контрольні питання:

1. Дайте визначення поняття «мотив».
2. Як можна трактувати поняття «мотивація»?
3. Дайте характеристику потреб першого і другого роду.
4. У чому полягає особливість змістовних теорій мотивації?
5. На чому робиться акцент у процесуальних теоріях мотивації?

Рекомендована література:**Література**

1. Васянович Г. П. Основи психології : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка , 2012. 114 с.
2. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 304 с.
3. Психологія професійної діяльності : підручник / за ред. С. К. Шандрука. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 256 с.

Заняття № 7. Психологія малих груп. Розвиток групи та групова взаємодія.

Мета - проаналізувати роботу групових механізмів і ефективність її роботи за допомогою розподілу ролей в групі. Сформувані уявлення про особливості групової взаємодії та прийняття рішень.

План заняття:

1. Поняття малої групи, її суттєві ознаки
2. Підходи до класифікації малих груп
3. Характеристика динамічних процесів у малій групі

Заняття 1.

1. Обґрунтуйте добір психодіагностичного інструментарію для визначення рівня розвитку малої групи та запропонуйте необхідні психокорекційні заходи.
2. Охарактеризуйте ефекти соціальної фасилітації/ соціальної інгібіції. Які умови функціонування малої групи призводять до виникнення цих ефектів?

Заняття 2.

1. Дайте відповідь на запитання. Обґрунтуйте свою відповідь. 1. Визначте, до якого типу належить група з 15 осіб, якщо відомо, що: а) вони майже не знають один одного; б) їх усіх знає особа, яка не входить до цієї групи; в) члени групи ніколи не збираються разом.
2. Наведіть приклади групових норм. Як відбувається процес формування групової норми?

Заняття 3.

1. Використовуючи не менш десяти підстав для класифікації, віднесіть свою навчальну групу до певного виду груп. Обґрунтуйте свою відповідь.
Наприклад: 1) моя навчальна група за розміром може бути віднесена до малих груп, оскільки вона нечисленна за розміром, у ній усі члени групи безпосередньо контактують один з одним; 2) – ...
2. Яка система внутрішньогрупової комунікації, на ваш погляд, буде найбільш оптимальною для функціонування великого супермаркету. Опишіть переваги цієї системи комунікації.

Заняття 4.

Скласти коротке резюме, в якому навести ті ролі, які студент виконує зараз, і показати зміну рольового репертуару після закінчення вузу.

Теми повідомлень:

1. Форми комунікативних бар'єрів та способи їх подолання.
2. Відносини між малими групами та їх вплив на внутрішньогрупові процеси.
3. Методи діагностики та корекції знаходження особистості у групі.
4. Позитивний вплив групи на психологічний розвиток особистості.

Контрольні питання:

1. Що є ознаками малої групи?
2. Які існують підходи до класифікації малих груп?
3. Які динамічні процеси впливають на розвиток малої групи?
4. Порівняйте основні концепції розвитку групи.
5. Який розмір групи є найбільш ефективним для функціональної діяльності?
6. Що таке «групова згуртованість»? Як трактується групова згуртованість у рамках підходів, які було створено для її дослідження?
7. Розкрийте типологію малих груп за основними критеріями.
8. Охарактеризуйте конформізм і впливаючі на нього чинники.
9. Поясніть, що таке групова згуртованість і які її фактори.

Рекомендована література:

1. Горбунова В. В. Психологія командотворення: ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 380 с.
2. Партико Т. Б. Загальна психологія : підручник. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 416 с.
3. Соціальна психологія: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 254 с.
4. Ставицька О.О., Волошина В.В. Соціальна психологія: практикум: навч.посіб. Київ: Каравела, 2020. 320 с.

Мета - продемонструвати можливості кожного з учасників групи доцільність спеціалізації та виявлення лідерських функцій впливу кожного з учасників у процесі роботи групи; проаналізувати особливості групової взаємодії, зазначити чинники її ефективності.

План заняття:

1. Лідерство і керівництво в малих групах
2. Порівняльна характеристика лідерства і керівництва
3. Особистісна та ситуаційні теорії лідерства
4. Стилі лідерства (керівництва)

Заняття 1.

1. Опишіть ситуації, у яких було б доцільним домінування будь-якого одного стилю керівництва.
2. Підберіть і змодельуйте певний тип соціальної ситуації, в якій для опису лідера або керівника можна було б використовувати одну з теорій лідерства.

Заняття 2.

1. Опишіть лідерство та керівництво як суб'єктивний та об'єктивний феномени.
2. Напишіть розгорнуту характеристику керівника (реального, уявного чи з використанням художнього образу), враховуючи різні критерії.

Заняття 3.

1. У групі зазвичай є лідер, який може бути офіційним керівником, а може і не бути. Чим він психологічно відрізняється від призначеного чи навіть обраного групою офіційного керівника?
2. Від чого залежить авторитет лідера (формального та неформального): а) від вміння самого лідера «поставити себе», б) від відношення до нього підлеглих (від поваги до нього), в) від того та іншого разом.

Контрольні питання:

1. Надайте порівняльну характеристику лідерства та керівництва.
2. Які існують стилі керівництва (лідерства)? Охарактеризуйте їх.
3. Чим відрізняється особистісна теорія лідерства від ситуаційної?
4. У чому сутність синтетичної теорії лідерства?

Теми повідомлень:

1. Теорії походження лідерства.
2. Індивідуальні фактори керування групою.
3. Стиль лідерства та керівництва як предмет експериментального навчання у школі «групової динаміки» К.Левіна та в сучасній психології.

Рекомендована література:

1. Горбунова В. В. Психологія командотворення: ціннісно-рольовий підхід до формування та розвитку команд : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 380 с.
2. Партико Т. Б. Загальна психологія : підручник. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 416 с.
3. Психологія тимбілдингу: навч. посіб / за заг. ред. О.Г. Романовського, С.В. Калашникової. Харків : Друкарня Мадрид, 2017. 92 с.

1. Психологія як наука про психіку.
2. Типи темпераменту і їх психологічна характеристика.
3. Проаналізувати розвиток психології з найдавніших часів до теперішнього часу.
4. Дайте визначення психології як науки.
5. Порівняти психіку тварини та людини і довести біосоціальну природу поведінки людини.
6. Проаналізувати сучасний стан психологічної науки.
7. Розкрити сутність поняття «темперамент».
8. Розкрити сутність поняття «індивідуальність».
9. Проаналізувати вплив темпераменту на особливості протікання психічних процесів та станів.
10. Історія розвитку уявлень про темперамент.
11. Розглянути структуру діяльності та процес засвоєння діяльності.
12. Розкрийте зміст понять "актуальні здібності" та "потенційні здібності".
13. Перелічіть та розкрийте зміст основних принципів діяльнісного підходу.
14. Засвоїть різницю між поняттями «темперамент» та «характер».
15. Визначати тип темпераменту людини за допомогою знань про їх психологічні характеристики.
16. Теорія типів характеру та „теорії рис”.
17. Самооцінка, її складові.
18. Визначити роль виховання у процесі формування характеру.
19. Надати характеристику стилям сімейного виховання.
20. Розкрийте сутність понять «індивід», «особистість», «індивідуальність».
21. Надати трактовку закономірностей соціалізації у транзактному аналізі Е. Берна.
22. Описати модель Его-станів: структура, сутність, формування, приклади проявлення кожного Его-стану.
23. Описати особливості взаємодії людей на основі транзактного аналізу (поясніть, використовуючи модель Его-станів).
24. Поясніть теорію ієрархії потреб А.Маслоу: структура, сутність, переваги та недоліки.
25. Яка основна ідея теорії А.Маслоу у структурі потреб людини?
26. Розвинути поняття про малу групу та її структуру.
27. Пояснити детермінанти виникнення малої групи. Розглянути психологічні чинники групового членства.
28. Визначити динамічні процеси в групі. Розглянути рівні розвитку групи.
29. Охарактеризувати етапи розвитку малої групи. Розглянути двомірні моделі розвитку групи.
30. Розвинути знання про соціально-психологічні характеристики малої групи (згуртованість, конформізм, референтність).
31. З'ясувати особливості впливу членів групи один на одного.
32. Дати визначення поняттю «міжособистісна сумісність».
33. Розглянути групову згуртованість та основні підходи до дослідження.
33. Дослідити феномени групової поведінки: конформізм, групова поляризація, деіндивідуалізація.
34. Розвести поняття лідера та лідерство у соціальній психології.
35. Визначити теорії, що пояснюють виникнення лідера і лідерство.
36. Охарактеризувати стиль лідерства в групі і успішність діяльності.
37. Назвати функції керівника. Довести відмінності між лідером і керівником.

38. Дати характеристику керівництву як системному феномену.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТТЕРАТУРА

3.1 Основна література:

1. Ануфрієва Н.М., Зелінська Т.М., Єрмакова Н.О. «Соціальна психологія»: навч.посіб. Київ: Каравела, 2020. 295 с.
2. Бегеза Л.Є. Соціально-психологічні концепти самооцінки особистості. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку. 2022. С. 170–174.
3. Берн Е. Ігри, у які грають люди. Світовий бестселер із психології стосунків. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2016. 256 с.
4. Варій М. Й. Загальна психологія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
5. Васянович Г. П. Основи психології : навч. посіб. Київ : Педагогічна думка , 2012. 114 с.
6. Занюк С. С. Психологія мотивації : навч. посіб. Київ : Либідь, 2002. 304 с.
7. Колобич О. П. Загальна психологія: навч.-мето. посіб. Львів : Растр-7, 2018. 172 с.
8. Слободянюк А. В., Андрущенко Н. О. Психологія управління та конфліктологія. Вінниця : ВНТУ, 2010. 120 с.
9. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія : навч. посіб. Київ : МАУП, 2000. 256 с.
10. Моляко В.О. Психологія творчості – нова парадигма дослідження конструктивної діяльності людини. Практична психологія та соціальна робота. 2004. № 8. С.1–4.
11. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа, 2003. 125 с.
12. Партико Т. Б. Загальна психологія : підручник. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. 416 с.
13. Психологія професійної діяльності : підручник / за ред. С. К. Шандрука. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 256 с.
14. Психологія тимбілдингу: навч. посіб / за заг. ред. О.Г. Романовського, С.В. Калашникової. Харків : Друкарня Мадрид, 2017. 92 с.
15. Роменець В.А. Психологія творчості: навч. посіб. Київ: Либідь, 2004. 288с.
16. Соціальна психологія: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Воляннюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев; КПП ім. Ігоря Сікорського. – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2019. – 254 с.
17. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.
18. Черножук Ю. Г. Психологія творчості : навч. посіб. Одеса : Державний заклад ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2010. 182 с.

3.2 Додаткова література:

19. Соціальна психологія в Україні : довідник / за ред. М. М. Слюсаревського ; упоряд. І. І. Ревера, С. Є. Фіськович ; Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. – Вид. друге,перероб. і допов. – Київ : Талком, 2019. – 324 с.
20. Ставицька О.О., Волошина В.В. Соціальна психологія: практикум: навч.посіб. Київ: Каравела, 2020. 320 с.

